

PLAN DE ÎNVĂȚĂMÂNT valabil începând din anul universitar 2025-2026

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE CHIMIE ȘI INGINERIE CHIMICĂ

Domeniul: **CHIMIE**

Programul de studii: **CHIMIE CLINICĂ / CLINICAL CHEMISTRY**

Limba de predare: **ROMÂNĂ**

Titlul absolventului: **master**

Durata studiilor: **4 semestre**

Forma de învățământ: **cu frecvență**

Tipul programului de master: **de cercetare**

I. CERINȚE PENTRU OBTINEREA DIPLOMEI DE MASTER

120 de credite din care:

95 de credite la disciplinele obligatorii;

25 credite la disciplinele opționale;

Și

10 de credite la examenul de susținere a disertației

Pentru a ocupa posturi didactice în învățământul liceal, postliceal și universitar, absolvenții trebuie să posede Certificat de absolvire a Programului de studii psihopedagogice, Nivelul II, a Departamentului pentru pregătirea personalului didactic. Disciplinelor Departamentului li se repartizează 30 de credite (+ 5 credite aferente examenului de absolvire)

II. DESFĂȘURAREA STUDIILOR (în număr de săptămâni)

	Activități didactice		Sesiune de examene			L.P comasate	Stagii de practică	Vacanță		
	Sem I	Sem II	I	V	R			iarna	prim	vara
Anul I	14	14	3	3	2			3	1	12
Anul II	14	14	3	3	2			3	1	12

RECTOR,
Prof. univ. dr. Adrian-Olimpiu PETRUSEL

DECAN,
Prof. univ. dr. Gabriela Nicoleta NEMEȘ

III. NUMĂRUL ORELOR PE SĂPTĂMANĂ

	Semestrul I	Semestrul II
Anul I	27	26
Anul II	27	25

IV. EXAMENUL DE DISERTAȚIE

Perioada iunie-iulie (1 săptămână)

Proba: Prezentarea și susținerea lucrării de disertație - 10 credite

V. MODUL DE ALEGERE A DISCIPLINELOR OPȚIONALE

Sem. 2: Se alege câte o disciplină (1 și 2) din pachetul opțional 1 (CMX6223) și pachetul opțional 2 (CMX6225).

Sem. 3: Se alege câte o disciplină (3 și 4) din pachetul opțional 3 (CMX6233) și pachetul opțional 4 (CMX6234).

Sem. 4: Se alege o disciplină (5) din pachetul opțional 5 (CMX6246).

În contul a cel mult 3 discipline opționale, studentul are dreptul să aleagă 3 discipline de la alte specializări ale facultăților din Universitatea Babeș-Bolyai, respectând condiționările din planurile de învățământ ale respectivelor specializări.

VI. UNIVERSITĂȚI DE REFERINȚĂ DIN TOP 500:

- Universitatea din Bremen, Germania
- Universitatea de Tehnologie din Chemnitz, Germania
- Universitatea din Zaragoza, Spania
- Universitatea din Rennes, Franța
- Universitatea Paul Sabatier din Toulouse, Franța

DIRECTOR DE DEPARTAMENT,
Prof. univ. dr. ing. Monica Ioana TOȘA
Prof. univ. dr. ing. Graziella Liana TURDEAN

VII. COMPETENȚE ȘI/SAU REZULTATE ALE ÎNVĂȚĂRII ÎNSCRISE ÎN SUPLEMENTUL LA DIPLOMĂ

CUNOȘTINȚE: Concepte avansate de chimie analitică cu aplicații în chimia clinică, biochimie, imunologie, hematologie, toxicologie Formularea de soluții privind prelucrarea probelor și aplicarea tehnicilor optice, cromatografice și electrochimice pentru caracterizarea de materiale biologice, bioactive, biomateriale, precursori, compușilor toxici și farmaceutici Aplicarea cunoștințelor de chemometrie în prelucrarea datelor și controlul de calitate al rezultatelor Cunoștințe psihopedagogice, nivelul II, prin absolvirea modulului pentru Pregătirea Personalului Didactic, Nivelul II.	KNOWLEDGE: Advanced concepts of analytical chemistry with applications in clinical chemistry, biochemistry, immunology, hematology, toxicology Formulating solutions for solving issues related to sample processing and use of optical, chromatographic and electrochemical techniques for the characterization of biological bioactive and biomaterials, precursors, toxic compounds and pharmaceuticals Application of chemometrics in data processing and quality control of results Psycho-pedagogical knowledge, level II, by graduating the module for Teacher Training, Level II.
APTITUDINI: Utilizarea cunoștințelor fundamentale pentru efectuarea de experimente privind analiza și caracterizarea compușilor de interes pentru chimia clinică Operarea de instrumente de analiză în laboratorul clinic pe baza cunoștințelor teoretice despre principiul tehnicilor de analiză Întocmirea documentației de specialitate specifică laboratorului clinic Dezvoltarea de metode de analiză/caracterizare a produselor de interes biologic prin utilizarea conceptelor fundamentale și studiul sistematic al literaturii de specialitate	SKILLS: Use of fundamental knowledge to conduct experiments related to the analysis and characterization of compounds of interest for clinical chemistry Operation of analytical instrumentation in clinical laboratory based on theoretical knowledge of techniques Preparation of specialized documentation specific to the clinical laboratory Development of methods for analysis/characterization of compounds of interest by using fundamental concepts and systematic study of the literature
RESPONSABILITĂȚI ȘI AUTONOMIE: Planificarea din punct de vedere tehnic și managerial a activității într-un laborator Conceperea și planificarea unui proiect propriu de cercetare prin integrarea cunoștințelor de chimie, biochimie, toxicologie, știința materialelor Realizarea unui proiect de autoperfecționare continuă pentru adaptarea pregătirii profesionale la cerințele pieței forței de muncă, progresul cunoștințelor în domeniul chimiei clinice și a domeniilor înrudite.	RESPONSIBILITY AND AUTONOMY: Planning in terms of management and technical requirements of the activity in clinical laboratory Designing and planning a scientific research project by integrating knowledge of chemistry, biochemistry, toxicology, materials science. Carrying out a continuous self-improvement project in order to ensure the adjustment of professional training to the requirements of the labor market, scientific progress in the field of chemistry and related field.

VIII. ETICHETE ODD (OBIECTIVE DE DEZVOLTARE DURABILĂ / SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS)

	Nu se aplică.
--	---------------

IX. TABELUL DISCIPLINELOR

ANUL I, SEMESTRUL 1												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMR6114	Chimie analitică avansată / Advanced Analytical Chemistry	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CME6211	Compuși organici în sisteme biologice (curs predat în limba engleză) / Organic Compounds in Biological Systems (in English)	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CMR6215	Biochimie aplicată / Applied Biochemistry	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CMR6312	Metode de prelevare și prelucrare a probelor / Methods for Prelevation and Preparation of Samples	5	2	0	2	4	5	9		C		DF
CMR6219	Hematologie medicală / Medical Hematology	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CME8119	Activități practice de cercetare - dezvoltare I (în limba engleză) / Practical Activities of Research - Development I (in English)	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
TOTAL		30	10	0	17	27	27	54	4	1	1	6

ANUL I, SEMESTRUL 2												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMR6218	Instrumentație și tehnici analitice în laboratorul clinic și legal / Instrumentation and Analytical Techniques in the Clinical and Forensic Laboratory	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CME6138	Metodologia și etica cercetării (curs predat în limba engleză) / Research Methodology and Ethics (in English)	5	1	2	0	3	6	9		C		DF
CMR6121	Chemometrie / Chemometrics	5	2	2	0	4	5	9	E			DF
CMX6223	Opțional 1 / Elective Course 1	5	2	2	0	4	5	9			VP	DF
CMX6124	Opțional 2 / Elective Course 2	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6125	Activități practice de cercetare - dezvoltare II / Practical Activities of Research - Development II	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
TOTAL		30	9	8	9	26	28	54	3	1	2	6

ANUL II, SEMESTRUL 3												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMR8122	Toxicologie / Toxicology	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6231	Tehnici analitice în speciere și imagistică chimică / Analytical Techniques in Chemical Speciation and Imaging	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CMR6234	Imunologie moleculară / Molecular Immunology	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMX6233	Opțional 3 / Elective Course 3	5	2	0	2	4	5	9			VP	DS
CMX6234	Opțional 4 / Elective Course 4	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6135	Activități practice de cercetare - dezvoltare III / Practical Activities of Research - Development III	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
TOTAL		30	10	4	13	27	27	54	4	0	2	6

ANUL II, SEMESTRUL 4												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMX6246	Opțional 5 / Elective Course 5	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6241	Practică de specialitate / Speciality Practice	3	0	0	5	5	0	5	E			DS
CMR6244	Activități practice de cercetare - dezvoltare IV / Practical Activities of Research - Development IV	12	0	0	10	10	11	21			VP	DS
CMR6243	Elaborarea lucrării de disertație / Elaboration of Master Dissertation	10	0	0	6	6	12	18		C		DS
TOTAL		30	2	0	23	25	28	53	2	1	1	4

DISCIPLINE OPȚIONALE												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMX6223	PACHET OPȚIONAL 1 (An I, Semestrul 2)											
CMR7145	Metode de caracterizare structurală a materialelor / Methods for Structural Characterization of Materials	5	2	2	0	4	5	9			VP	DF
CMR6224	Analiza de macro- și micro-componente din probe naturale / Macro- and Micro- Component Analysis in Natural Samples	5	2	2	0	4	5	9			VP	DF
CMX6225	PACHET OPȚIONAL 2 (An I, Semestrul 2)											
CMR6221	Principiile enzimologiei clinice și ale tehnicilor imunochimice / Principles of Clinical Enzymology and Immunochemical Techniques	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR7222	Relația structură-activitate biologică / Structure – Biological Activity Relationship	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMX6233	PACHET OPȚIONAL 3 (An II, Semestrul 3)											
CMR6238	Structura și dinamica moleculară / Molecular Structure and Dynamics	5	2	0	2	4	5	9			VP	DS
CMR6322	Medicamente legale și ilegale / Legal and Illegal Drugs	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6216	Medicină moleculară și celulară prin tehnici de imagistică / Molecular and Cellular Medicine by Magnetic Imaging Techniques	5	2	0	2	4	5	9			VP	DS
CMX6234	PACHET OPȚIONAL 4 (An II, Semestrul 3)											
CMR6332	Tehnici cromatografice cuplate / Coupled Chromatographic Techniques	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6334	Metode electroanalitice utilizate în laboratoare clinice și medico legale/ Electroanalytical methods used in clinical and forensic laboratories	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR8121	Microbiologie aplicată / Applied Microbiology	5	2	0	2	4	5	9	E			DS

CMX6246	PACHET OPȚIONAL 5 (An II, Semestrul 4)											
CMR6324	Chimie anorganică și organometalică cu implicații biologice / Inorganic and Organometallic Chemistry with Biological Implications	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6222	Metode de analiză și controlul produselor farmaceutice și fitofarmaceutice / Analysis Methods and Control of Pharmaceutical and Phytopharmaceutical Products	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE		25	10	4	6	20	25	45	3	0	2	5
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			140	56	84	280	350	630				
			280			630						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE			22,73%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE			19,05%									

DISCIPLINE FACULTATIVE (I)												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
An I, Semestrul 1												
CML6101	Limba străină (engleză, franceză, germană, ș.a.) / Foreign Language (English, French, German and other)	3	0	2	0	2	3	5			VP	DC
An I, Semestrul 2												
CMR6101	Istoria chimiei / History of Chemistry	3	2	0	0	2	3	5		C		DC
An II, Semestrul 4												
CME6140	Materiale funcționale (curs predat în limba engleză) / Functional Materials (in English)	5	2	0	2	4	5	9		C		DC
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE		11	4	2	2	8	11	19	0	2	1	3
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			56	28	28	112	154	266				
			112			266						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE			13,64%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE			7,62%									

DISCIPLINE FACULTATIVE TRANSVERSALE (II)												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
Semestrul 1 / Semestrul 2 / Semestrul 3 / Semestrul 4												
FAU000X	Fundamente de antreprenoriat / Fundamentals of Entrepreneurship	3	2	0	0	2	3	5			VP	DC
FEU000X	Fundamente de educație umanistă (Teoria argumentării) / Fundamentals of humanities (Argumentation theory)	3	2	0	0	2	3	5			VP	DC
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE		6	4	0	0	4	6	10	0	0	2	2
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			56	0	0	56	84	140				
			56			140						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE			9,09%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE			3,81%									

Un student poate alege o disciplină facultativă transversală o singură dată pe parcursul unui ciclu de studii, în oricare din semestrele în care aceasta este predată. Atunci când studentul introduce o disciplină facultativă transversală în Contractul Anual de Studii, litera X din codul disciplinei va fi înlocuită cu numărul semestrului în care disciplina este studiată (1 sau 2).

TOTALURI DISCIPLINE FACULTATIVE (I + II)											
	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Total discipline
		C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE	17	8	2	2	12	17	29	0	2	3	5
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI		112	28	28	168	238	406				
		168			406						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE		22,73%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE		11,43%									

ANEXĂ LA PLANUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

DISCIPLINE DE PREGĂTIRE FUNDAMENTALĂ (DF)												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMR6114	Chimie analitică avansată / Advanced Analytical Chemistry	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CME6211	Compuși organici în sisteme biologice (curs predat în limba engleză) / Organic Compounds in Biological Systems (in English)	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CMR6215	Biochimie aplicată / Applied Biochemistry	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
CMR6312	Metode de prelevare și prelucrare a probelor / Methods for Prelevation and Preparation of Samples	5	2	0	2	4	5	9		C		DF
CMR6121	Chemometrie / Chemometrics	5	2	2	0	4	5	9	E			DF
CMX6223	Opțional 1 / Elective Course 1	5	2	2	0	4	5	9			VP	DF
CMR6231	Tehnici analitice în speciere și imagistică chimică / Analytical Techniques in Chemical Speciation and Imaging	5	2	0	2	4	5	9	E			DF
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE		35	14	4	10	28	35	63	5	1	1	7
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			196	56	140	392	490	882				
			392			882						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE			31,82%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE			26,67%									

DISCIPLINE DE SPECIALITATE (DS)												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
CMR6219	Hematologie medicală / Medical Hematology	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6218	Instrumentație și tehnici analitice în laboratorul clinic si legal / Instrumentation and Analytical Techniques in the Clinical and Forensic Laboratory	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CME8119	Activități practice de cercetare - dezvoltare I (în limba engleză) / Practical Activities of Research - Development I (in English)	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
CME6138	Metodologia și etica cercetării (curs predat în limba engleză) / Research Methodology and Ethics (in English)	5	1	2	0	3	6	9		C		DF
CMX6124	Opțional 2 / Elective Course 2	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6125	Activități practice de cercetare - dezvoltare II / Practical Activities of Research - Development II	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
CMR8122	Toxicologie / Toxicology	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6234	Imunologie moleculară / Molecular Immunology	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMX6233	Opțional 3 / Elective Course 3	5	2	0	2	4	5	9			VP	DS
CMX6234	Opțional 4 / Elective Course 4	5	2	2	0	4	5	9	E			DS
CMR6135	Activități practice de cercetare - dezvoltare III / Practical Activities of Research - Development III	5	0	0	7	7	2	9			VP	DS
CMX6246	Opțional 5 / Elective Course 5	5	2	0	2	4	5	9	E			DS
CMR6241	Practică de specialitate / Speciality Practice	3	0	0	5	5	0	5	E			DS
CMR6244	Activități practice de cercetare - dezvoltare IV / Practical Activities of Research - Development IV	12	0	0	10	10	11	21			VP	DS
CMR6243	Elaborarea lucrării de disertație / Elaboration of Master Dissertation	10	0	0	6	6	12	18		C		DS
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI / DISCIPLINE		85	17	8	52	77	75	152	8	2	5	15
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			238	112	728	1078	1050	2128				
			1078			2128						
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE DISCIPLINE			68,18%									
PROCENT DIN NUMĂRUL TOTAL DE ORE FIZICE			73,33%									

BILANȚ GENERAL

COD	DISCIPLINE	ORE FIZICE	ORE ALOCATE STUDIULUI			%	NR. DE CREDITE	
			F	I	T		AN I	AN II
1	OBLIGATORII	1190	1190	1190	2380	81%	50	45
2	OPȚIONALE	280	280	350	630	19%	10	15
TOTAL		1470	1470	1540	3010	100%	60	60

BILANȚ PE TIPURI DE DISCIPLINE

TIP DISCIPLINĂ		NR. ORE FIZICE	PROCENT ORE FIZICE	NR. TOTAL ORE	PROCENT TOTAL ORE
DISCIPLINE DE PREGĂTIRE FUNDAMENTALĂ	DF	392	26,67%	882	29,30%
DISCIPLINE DE SPECIALIAȚE	DS	1078	73,33%	2128	70,70%
TOTAL		1470	100,00%	3010	100,00%

ORE DE PRACTICĂ

NUMĂRUL ORELOR DE PRACTICĂ (fără practica pentru elaborarea lucrării de disertație):	504
NUMĂRUL ORELOR DE PRACTICĂ PENTRU ELABORAREA LUCRĂRII DE DISERTAȚIE:	84
TOTAL ORE PRACTICĂ	588

MODUL PEDAGOCIC - Nivelul II: 30 de credite ECTS + 5 credite ECTS aferente examenului de absolvire

PROGRAM DE STUDII PSIHOPEdagogICE												
COD	DENUMIREA DISCIPLINELOR	Credite ECTS	Ore fizice săptămânale			Ore alocate studiului			Forme de evaluare			Felul disciplinei
			C	S	LP	F	I	T	E	C	VP	
An I, Semestrul 1												
XND 1101	Psihopedagogia adolescenților, tinerilor și adulților/Psycho-pedagogy of teenagers, youth and adults	5	2	1	0	3	6	9	E			DF
XND 1102	Proiectarea și managementul programelor educaționale/Design and management of educational programmes	5	2	1	0	3	6	9	E			DF
An I, Semestrul 2												
XND 1203	Didactica domeniului și dezvoltări în didactica specialității (învățământ liceal, postliceal, universitar)/Field didactics and developments in the didactics of the specialization (high school, post-high school, higher education)	5	2	1	0	3	6	9	E			DP
XND 1204	Disciplină opțională 1/Optional discipline (1)	5	1	2	0	3	6	9	E			DO
An II, Semestrul 3												
XND 2305	Practică pedagogică (în învățământul liceal, postliceal și universitar)/Pre-service teaching practice (at high school, post-high	5	0	0	3	3	6	9		C		DP
XND 2306	Disciplină opțională 2/Optional discipline (2)	5	1	2	0	3	6	9	E			DO
An II, Semestrul 4												
	Examen de absolvire: Nivelul II/Graduation exam: Level II	5										
TOTAL CREDITE / ORE PE SĂPTĂMÂNĂ / EVALUĂRI		35	8	7	3	18	36	54	5	1	0	
TOTAL ORE FIZICE / TOTAL ORE ALOCATE STUDIULUI			112	98	42	252	504	756				
			252			756						

DF – Discipline de extensie a pregătirii psihopedagogice fundamentale (obligatorii)

DP – Discipline de extensie a pregătirii didactice și practice de specialitate (obligatorii)

DO - Discipline opționale